

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกสองรัชกาล
King RAMA VII and King RAMA IX Coronations

ชลลดา หงส์งาม

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail: chollada@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาแบบแผนการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสองรัชกาล คือในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อรวบรวมสารสนเทศพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วิเคราะห์เนื้อหาพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสองรัชกาลด้านความคล้ายคลึงกันในรูปแบบของพิธีการตามขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา และความแตกต่างกันในเนื้อหาปลีกย่อย ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ สถานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และพระราชดำริในแต่ละรัชกาล โดยมุ่งเน้นด้านการจัดการเนื้อหาสารสนเทศที่มีคุณค่า ถูกต้องและอ้างอิงได้ เพื่อเผยแพร่สาระความรู้และให้บริการผู้ใช้ที่มีความสนใจ อันจะเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณและเรียนรู้แบบแผนโบราณราชประเพณีที่ประชาชนชาวไทยจะได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์สำคัญที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ:

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก, รัชกาลที่ 7, รัชกาลที่ 9, พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

Abstract

The purpose of the study of arrangements and patterns of the coronations of King Rama VII (Phrabat Somdet Phra Pokkloao Chao Yuhua) and King Rama IX (Phrabat Somdet Phra Paraminthra Maha Bhumibol Adulyadej) is to gather and analyze information of the ceremonies and to figure out the similarities and differences of the events. The resemblance and divergence of these two incidents thoroughly depend on ancient Thai tradition, political and economic situation and royal initiative of the kings. This study emphasizes on publicizing valuable, accurate and referable knowledge to interested users with an aim to publish His Majesty's dignity and to explain the tradition to Thai people who will be involving in such a significant occasion in the near future.

Keyword:

Coronation, King RAMA VII, King RAMA IX,
Phrabat Somdet Phra Pokklao Chao Yuhua,
Phrabat Somdet Phra Paraminthra Maha Bhumibol Adulyadej

บทนำ

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก เป็นพระราชพิธีสำคัญพิธีหนึ่งสำหรับราชอาณาจักรที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข พิธีนี้เป็นเครื่องเชิดชูเฉลิมพระเกียรติยศองค์พระประมุขว่าได้ทรงเป็นพระราชอาธิบดีของราชอาณาจักรนั้นโดยสมบูรณ์แล้ว สำหรับเนื้อหาแห่งพิธีนั้นย่อมแตกต่างกันออกไปตามขนบธรรมเนียมของแต่ละราชอาณาจักร สำหรับการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ไทยนั้น ถิ่นประเพณีสืบเนื่องมาแต่ลัทธิพราหมณ์ ที่มีส่วนสำคัญในการพระราชพิธี เช่น เป็นผู้กล่าวคำถวายสิริราชสมบัติ และถวายเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ การพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ได้ยึดถือแบบอย่างการพระราชพิธีที่ได้เคยกระทำกันมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เมื่อพระมหากษัตริย์พระองค์ใดได้เสด็จขึ้นปกครองประเทศในตำแหน่งพระประมุขไม่ว่าจะโดยการสืบราชสันตติวงศ์ หรือการปราบดาภิเษก สถาปนาพระราชวงศ์ขึ้นใหม่ก็ตาม การได้อำนาจในการปกครองบ้านเมืองเพียงเท่านั้นตามราชประเพณียังไม่ถือว่ากษัตริย์พระองค์นั้นทรงเป็นสมเด็จพระราชาธิบดีโดยสมบูรณ์ ต่อเมื่อทรงรับพระบรมราชาภิเษกแล้ว จึงจะทรงดำรงพระอิสริยยศอันดรนามในตำแหน่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกจึงมีความหมายว่า พิธีการแต่งตั้งองค์พระประมุขของราชอาณาจักรขึ้นเป็นพระบรมราชาธิราชโดยพิธีอภิเษกหรือรดน้ำ

พระราชพิธีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในแต่ละรัชกาล พบว่ามีข้อปลีกย่อยที่แตกต่างกัน บางรัชกาลก็โปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีอย่างย่อ บางรัชกาลก็โปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีเต็มตามตำราตามแบบแผนพระราชพิธีโบราณ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์สภาวะทางการเมือง การเศรษฐกิจ และจากพระราชดำริในแต่ละรัชกาล

สำนักบรรณสารสนเทศได้รวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับพระปกเกล้าศึกษาเพื่อให้บริการผู้ใช้อย่างต่อเนื่องเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้พระราชพิธีสำคัญอันเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงได้ศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อเผยแพร่สาระความรู้ให้กับผู้สนใจ อันจะเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณและเรียนรู้แบบแผนโบราณราชประเพณีที่ประชาชนชาวไทยจะได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ครั้งประวัติศาสตร์สำคัญที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแบบแผนและรูปแบบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สำหรับเผยแพร่สาระความรู้เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นการเทิดพระเกียรติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อประชาชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ศึกษาแบบแผนการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลที่ 7 และรัชกาลที่ 9 จากเอกสารหลักฐานที่สามารถค้นคว้าได้ ตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. รวบรวมแหล่งสารสนเทศ เป็นการรวบรวมแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสองรัชกาล จากห้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และจากห้องสมุด สถาบันบริการสารสนเทศแห่งต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้มากที่สุดเท่าที่จะรวบรวมได้

2. จำแนกกลุ่มเอกสาร จำแนกกลุ่มเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รวบรวมได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม 1) กลุ่มพระราชพิธีในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น 2) พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัชกาลที่ 7 และ 3) พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัชกาลที่ 9 ในเอกสารแต่ละกลุ่ม ได้จำแนกเอกสารตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ 11 เรื่อง ได้แก่ พิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ พิธีเสกน้ำมูรธาภิเษก พิธีสักการะพระบรมอัฐิและพระอัฐิพระบูรพกวี พิธีบรมราชาภิเษก พระปฐมบรมราชโองการ พิธีเสด็จออกมหาสมาคม พิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมราชินี พิธีประกาศพระองค์เป็นพระพุทธศาสนูปถัมภก พิธีเฉลิมราชชมณเฑียร การเสด็จออกสืบทอดราชพิธีเสด็จเลียบพระนคร

3. วิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหารายละเอียดในแต่ละพระราชพิธีที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่การเตรียมพระราชพิธี พระราชพิธีในเบื้องต้น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีในเบื้องปลาย และการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยกระบวนพยุหยาตรา เพื่อทำความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของพระราชพิธีทั้งในสมัยโบราณ สมัยรัชกาลที่ 7 และรัชกาลที่ 9

4. ศึกษาเปรียบเทียบการพระราชพิธี ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง ทั้งเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชสมัยรัชกาลที่ 7 และรัชกาลที่ 9 รวบรวม เรียบเรียงเพื่อประมวลเนื้อหาใหม่สำหรับให้บริการผู้ใช้ในรูปแบบต่างๆ

5. เผยแพร่และส่งเสริมการใช้ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกให้กับผู้ใช้และผู้สนใจในรูปแบบต่างๆ อาทิ บทความการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสองรัชกาล เผยแพร่ในข่าวสารประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของห้องสมุด พัฒนาเนื้อหาสำหรับนิทรรศการออนไลน์ นิทรรศการถาวร และเอกสารสำหรับให้บริการผู้ใช้ตามต้องการ

ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสองรัชกาล เพื่อศึกษาแบบแผนพระราชพิธีและความเหมือน/ความแตกต่างในรายละเอียดของพระราชพิธีในแต่ละรัชกาล มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 การพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสองรัชกาล

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
<p>1. พิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2468 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตามพระฤกษ์ โดยการตั้งโต๊ะ 3 ตัว เพื่อจารึกพระสุพรรณบัฏพระบรมนามาภิไธย จารึกดวงพระชะตาพระชนมพรรษา และแกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาล เจ้าพนักงานประโคมสังข์แตรปี่พาทย์ พระสงฆ์สวดมงคลชัยคาถาเมื่อเสร็จแล้วเชิญประดิษฐานไว้บนพานทองสองชั้นสำหรับใหญ่ พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภช เสร็จแล้วตั้งขบวนแห่เชิญเข้าไปประดิษฐานบนพระแท่นมณฑลพิธีในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ</p> <p>วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2468 เจ้าพนักงานเริ่มดำเนินการจารึกพระสุพรรณบัฏตามพระฤกษ์ พระยาโหราธิบดีลั่นฆ้องชัย พระสงฆ์สวดมงคลคาถา พราหมณ์เป่าสังข์ เจ้าพนักงานประโคมดนตรี</p>	<p>1. พิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์และเสกน้ำอภิเษก วันที่ 18-19 มีนาคม 2493 พิธีเสกน้ำพระพุทธรมณต์ ณ พระพุทธเจดีย์ที่สำคัญตามจังหวัดต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร รวม 18 แห่ง น้ำสำหรับสรงมูรธาภิเษกเป็นน้ำที่เจือด้วยน้ำจากปัญจมหานทีในอินเดีย คือ แม่น้ำคงคา ยมนา อีรวตี สรภู มหิ และจากปัญจสุทธคงคาในแม่น้ำสำคัญทั้ง 5 ของไทย คือ</p> <p>1) แม่น้ำเจ้าพระยา ตักที่ตำบลบางแก้ว จังหวัดอ่างทอง 2) แม่น้ำเพชรบุรี ตักที่ตำบลท่าชัย จังหวัดเพชรบุรี 3) แม่น้ำราชบุรี ตักที่ตำบลดาวดึงษ์ จังหวัดสมุทรสงคราม 4) แม่น้ำป่าสัก ตักที่ตำบลท่าราบ 5) แม่น้ำบางปะกง ตักที่ตำบลบึงพระอาจารย์ จังหวัดนครนายก และน้ำ 4 สระ คือ สระเกศ สระแก้ว สระคงคา และสระยมนา</p> <p>การตักน้ำอภิเษกกำหนดให้กรรมการของแต่ละจังหวัดไปประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ ณ แหล่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วตั้งการพิธีเสกน้ำพระพุทธรมณต์ ณ พุทธเจดีย์ในจังหวัดนั้นๆ หลังจากนั้นได้อัญเชิญมายังกรุงเทพฯ มหานคร เพื่อประกอบพิธีเป็นลำดับต่อไป</p>
<p>2. พิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์และเสกน้ำอภิเษก วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2468 ณ มณฑลต่างๆ ในพระราชอาณาจักรทั้ง 17 มณฑล 18 แห่ง ได้ตั้งพิธีเสกน้ำพระพุทธรมณต์ โดยอุปราชหรือสมุหเทศาภิบาลจะได้ให้ราชบุรุษไปพลีกรรมตักน้ำที่เป็นสิริมงคลในมณฑลนั้นๆ ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และน้ำในประเทศที่เคยได้ใช้เป็นน้ำอภิเษกของอดีตมหाराช มารวมตั้งในมณฑลพิธีสถานพร้อมด้วยเครื่องสักการบูชา พระสังฆนายกประกาศเทวดาแล้วจุดเทียนชัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์และสวดภาณวารจนเสร็จการพระราชพิธี และเสกน้ำพระพุทธรมณต์เจือลงในน้ำที่เข้าพระราชพิธีด้วยอีกครั้งหนึ่งแล้วมอบให้ผู้เป็นประธานในมณฑลนั้นจัดการเวียนเทียนสมโภชเสร็จแล้วจัดให้ข้าราชการเชิญน้ำพระพุทธรมณต์เข้ามากรุงเทพมหานครรอคอยวันพระราชพิธี</p>	<p>2. พิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ วันที่ 23 เมษายน 2493 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตั้งโต๊ะ 8 ตัว เพื่อจารึกพระสุพรรณบัฏ ดวงพระบรมราชสมภพ และพระราชลัญจกร จารึกพระนามสมเด็จพระสังฆราช จารึกพระสุพรรณบัฏพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่จะได้รับสถาปนาเลื่อนพระยศ ในวันที่ 7-8 พฤษภาคม 2493 รวม 5 พระองค์ เมื่อได้ฤกษ์และองค์ประธานจุดเทียนชัย โห่ลั่นฆ้องชัย พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานแกว่งบัณเฑาะว์ ประโคมดนตรี ตลอดเวลาที่จารึก เมื่อจารึกพระปรมาภิไธย ดวงพระบรมราชสมภพ พระราชลัญจกรเสร็จแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี หลังน้ำสังข์ที่พระสุพรรณบัฏแล้วพราหมณ์เบิกแว่นเวียนสมโภช 3 รอบเป็นอันเสร็จพิธี และเตรียมแห่เข้ามามณฑลพระราชพิธีในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ</p>

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
<p>3. ถวายสักการะพระบรมอัฐิ พระอัฐิพระราชบุพการี วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2468 ทรงเครื่องขาวสำหรับเสด็จออกบำเพ็ญพระราชกุศลประจำวัน ถวายพระบรมอัฐิ ณ หอพระธาตุมณเฑียร กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสามรัชกาลต้นและพระราชินี กับพระอัฐิสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกด้วย เป็นการเคารพในการที่จะเสด็จเข้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แล้วเสด็จเข้าสู่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทซึ่งประดิษฐานพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชสมเด็จพระบรมชนกนาถ และพระราชินีทั้งสองรัชกาล</p>	<p>3. ถวายสักการะพระบรมอัฐิ พระอัฐิพระราชบุพการี วันที่ 3 พฤษภาคม 2493 ถวายราชสักการะพระบรมอัฐิและพระอัฐิของสมเด็จพระบรมราชบุพการีในหอพระธาตุมณเฑียร พระที่นั่งไพศาลทักษิณ เพื่อให้เกิดสวัสดิมงคลและเป็นการขอพระบรมราชานุญาต ที่จะเสด็จเข้าพิธีบรมราชาภิเษก</p>
<p>4. วันเริ่มพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันที่ 21-24 กุมภาพันธ์ 2468 สมเด็จพระสังฆราชทรงทำพิธีจุดเทียนชัย สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจับเครื่องบวงสรวงเครื่องสักการะบูชา และเทียนชนวนพระราชทานให้แก่เจ้าพนักงานนำไปบูชาพระสยามเทวาธิราช พระมหาเศวตฉัตร และประกาศการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เจริญพระพุทธมนต์</p>	<p>4. วันเริ่มพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 พิธีแห่ดวงจากวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปประดิษฐานในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีมาลัยพระบรมมหาราชวัง เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระทวารเทเวศร์รักษา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงเป็นประธานในพิธีประกาศการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และเจริญพระพุทธมนต์</p>
<p>5. พิธีสรงพระมูรธาภิเษก และถวายน้ำอภิเษก วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2468 เวลาใกล้พระฤกษ์ สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเต็มยศ เสด็จขึ้นประทับ ณ หอพระสุรालย์พิมาน ทรงพระภูษาขาว สะพักขาวลือทองนพคุณ ไหรบูชาพระฤกษ์ พระราชครูวามเทพมุนี เจ้ากรมพราหมณ์พิธีกราบบังคมทูลเชิญเสด็จสรงน้ำมูรธาภิเษก ที่พระมณฑปพระกระยาสนานทรงขึ้นประทับตั้งไม้อู่ทุมพรพันผ้าขาว ทรงเหยียบใบเตยขบ ผันพระพักตร์สู่ทิศอีสาน ทรงรับพระเครื่องกระยาสนานและสหัสธารา พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ ถวายน้ำพระพุทธมนต์ที่พระอังสาและพระหัตถ์ พระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่และพราหมณ์ถวายน้ำจากพระเต้าต่างๆ พราหมณ์ถวายน้ำพระมหาสังข์และพระครอบเสร็จพิธีแล้ว เสด็จสู่หอพระสุรालย์พิมาน ราชบัณฑิตถวายน้ำอภิเษก พระครูวามเทพมุนีรัยเวทย์สรรเสริญโกลาส ทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์เครื่องบรมราชาภิเษก และเครื่องประดับอิสริยยศ</p>	<p>5. พิธีสรงพระมูรธาภิเษก และถวายน้ำอภิเษก วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 เป็นวันประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับการสรงมูรธาภิเษกแล้วทรงเครื่องต้นเสด็จออกประทับเหนือพระที่นั่งอัฐทิศภายใต้สตปภูลเศวตฉัตร (ฉัตร 7 ชั้น) สมาชิกรัฐสภาถวายน้ำอภิเษก (เดิมราชบัณฑิตเป็นผู้ถวายน้ำอภิเษก) และพราหมณ์พิธีถวายน้ำเทพมนต์เวียนไปครบ 8 ทิศ ประธานวุฒิสภาถวายพระพรเป็นภาษามคธและประธานสภาผู้แทนราษฎรถวายพระพรเป็นภาษาไทย พระราชครูวามเทพมุนีถวายนพภูลมหาเศวตฉัตร (ฉัตร 9 ชั้น) แล้วเสด็จพระราชดำเนินสู่พระที่นั่งภัทรบิฐ พราหมณ์รัยเวทย์เปิดศิวาลัยโกลาสทูลเกล้าฯ ถวายพระสุพรรณบัฏ เครื่องราชกกุธภัณฑ์เครื่องราชูปโภคและพระแสงอัญญาวุธด้วยภาษามคธ</p>

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
<p>6. พระปฐมบรมราชโองการ ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการแก่พสกนิกรว่า “ดูกรพราหมณ์ บัดนี้เราทรงราชอาณาจักร ครองแผ่นดินโดยธรรมสม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและสุขแห่งมหาชน เราแผ่ราชอาณาจักรเหนือท่านทั้งหลายกับโลกสมบัติ เป็นที่พึงจัดการปกครองรักษาป้องกันอันเป็นธรรมสืบไป ท่านทั้งหลายจงวางใจอยู่ตามสบาย เทอญ” เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2468</p>	<p>6. พระปฐมบรมราชโองการ ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการแก่พสกนิกรว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ณ วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493</p>
<p>7. พิธีเสด็จออกมหาสมาคม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตาลทองคำให้พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า ผู้แทนพระราชาธิบดีและประธานาธิบดี คณะทูตานุทูต ข้าราชการ เฝ้าฯ ตามตำแหน่ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชกราบบังคมทูลแสดงความจงรักภักดีและถวายพระพรในนามพระบรมวงศ์ เสนาบดี ข้าราชการบริพาร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ มีพระบรมราชโองการขอใจ</p>	<p>7. พิธีเสด็จออกมหาสมาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกมหาสมาคม ที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ให้คณะรัฐมนตรี คณะทูตสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน และข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อกราบทูลถวายพระพรชัยมงคล โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี กราบทูลในนามคณะรัฐมนตรีและข้าราชการทั่วพระราชอาณาจักร และพระยาตรีธรรมาธิเบศ ประธานรัฐสภา กราบทูลในนามประชาชนชาวไทย แล้วทรงมีพระบรมราชโองการตรัสตอบขอใจ แล้วเสด็จขึ้น</p>
<p>8. พิธีประกาศสถาปนาสมเด็จพระบรมราชินี ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมูรธาธร อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาหม่อมเจ้ารำไพพรรณี ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี จบแล้วทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิมพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาจักรีบรมราชวงศ์ กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปรีติรัตนราชวราภรณ์ อันเป็นโบราณมงคล และเครื่องราชูปโภคสำหรับตำแหน่งพระอัครมเหสี</p>	<p>8. พิธีประกาศสถาปนาสมเด็จพระบรมราชินี ในสมัยรัชกาลที่ 9 กำหนดให้มีการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช กับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันศุกร์ที่ 28 เมษายน 2493 ณ วังสระปทุม มีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร และจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ลงนามเป็นสักขี และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวรวงษา อัยิกาเจ้า ถวายน้ำพระพุทธรูป เทพนม และทรงเจิมแต่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ประดับเพชร และในวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้หลวงอักษรการอาลักษณ์อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระราชินีให้ทรงดำรงฐานันดาศักดิ์เป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี</p>

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
<p>9. ประกาศพระองค์เป็นพระพุทธศาสนาปฐมกษัตริย์</p> <p>พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จโดยขบวนพยุหยาตราเป็นพระฤกษ์คราวแรก สู่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และทรงประกาศพระองค์เป็นพระพุทธศาสนาปฐมกษัตริย์</p>	<p>9. ประกาศพระองค์เป็นพระศาสดาปฐมกษัตริย์</p> <p>เย็นวันที่ 5 พฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามเพื่อทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะและถวายต้นไม้ทอง ต้นไม้เงินบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระรัตนตรัย สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล พระองค์ทรงสมาทานศีล และมีพระราชดำรัสประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนาปฐมกษัตริย์ ท่ามกลางพระสงฆ์ 80 รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน</p>
<p>10. พิธีถวายพระบรมศพ กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิ</p> <p>พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี กราบถวายบังคมพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมอัฐิพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีในรัชกาลก่อนๆ</p>	<p>10. พิธีถวายสักการะพระบรมอัฐิพระอัฐิพระราชบุพการี</p> <p>เสด็จขึ้นหอพระธาตุมณเฑียร ที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ถวายบังคมพระบรมอัฐิและพระอัฐิของสมเด็จพระบรมราชบุพการี คือ พระบรมอัฐิพระบรมมหาราชวงศ์ (พระราชบิดาในรัชกาลที่ 1) พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 8 พระบรมอัฐิสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี พระบรมอัฐิสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี พระอัฐิสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ และพระอัฐิสมเด็จพระราชบิดา</p>
<p>11. พิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร</p> <p>พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีเสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาท มีพระราชวงศ์ฝ่ายในเชิญพระแสง เชิญเครื่องเฉลิมราชมณเฑียร และเชิญเครื่องราชูปโภคตามเสด็จ ตลอดทางทรงโปรยดอกพิกุลเงินพิกุลทองและเงินสาลี เมื่อถึงพระราชมณเฑียร ทรงจุดธูปเทียนนมัสการ แล้วเสด็จขึ้นพระแท่นบรรทม พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในถวายพระพรชัยมงคล มีประโคมสังข์แตรเครื่องดุริยางค์ดนตรีเสร็จแล้วประทับในพระมณเฑียร</p>	<p>11. พิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร</p> <p>วันที่ 6 พฤษภาคม 2493 มีพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร หรือคำสามัญคือ “พิธีขึ้นบ้านใหม่” ที่ในหนึ่งรัชกาลจะจัดขึ้นเพียงครั้งเดียว ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จประทับแรมในพระบรมมหาราชวัง รุ่งเช้าจึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ</p>
<p>12. เสด็จออกมุขพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท</p> <p>วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2468 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีเสด็จออกมุขพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทให้เอกอัครราชทูตนาโรปประเทศเข้าเฝ้า จากนั้นเสด็จออกพระที่นั่งไพศาลทักษิณให้พระบรมวงศานุวงศ์</p>	<p>12. เสด็จออกสิหบัญชรพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท</p> <p>วันที่ 7 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 เสด็จออกท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท คณะทูตานุทูตและกงสุลเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคล จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินมายังพระที่นั่งสุทไธ</p>

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
<p>ข้าราชการฝ่ายในเข้าเฝ้า สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานสวดชัยันโตและถวายพระ ธรรมเทศนา วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2468 เสด็จออกมุขพระที่นั่งจักรีมหา ปราสาทให้ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาท พระยาเพชรดา สมุหพระนครบาล กราบบังคมทูลพระกรุณาทูลเกล้าฯ ถวาย ดอกไม้ รูปเทียนแทนประชากรชากร มีพระราชดำรัสตอบแล้ว เสด็จขึ้น สมเด็จพระสังฆราชถวายพระธรรมเทศนา รวมหนึ่งกัณฑ์ เป็นอันสิ้นสุดพิธีพระบรมราชาภิเษก</p>	<p>สวรรคตปราสาท คณะบุคคลและสมาคมต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคล จากนั้นเสด็จออกสีหบัญชรพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ปราสาทให้ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทยกราบบังคม ทูลถวายชัยมงคลในนามประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ และเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในพิธีเฉลิมพระ นามสมเด็จพระสังฆราช แล้วทรงสดับพระธรรมเทศนา</p>
	<p>13. พิธีสถาปนาฐานันดรศักดิ์พระราชวงศ์ วันที่ 8 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 เสด็จออก พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพิธีสถาปนาฐานันดรศักดิ์ พระราชวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช ถวายพระธรรมเทศนาเทวตา ทิสนภกา ทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร รวมหนึ่ง กัณฑ์ การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2493 จึงเป็นอันสิ้นสุด</p>
<p>14. การเสด็จเลียบพระนคร หลังประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว จึงมีพระบรม ราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีหมายกำหนด การเสด็จเลียบพระ นคร ด้วยกระบวนพยุหยาตราสถลมารคและชลมารค 2 วัน คือ - วันที่ 1 มีนาคม 2468 เสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนพยุ หยาตราเลียบพระนครโดยสถลมารคตามราชประเพณีเพื่อทรง นมัสการปูชนียวัตถุในวัดบวรนิเวศวิหาร และวัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม - วันที่ 3 มีนาคม 2468 เสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนพยุ หยาตราเลียบพระนครโดยชลมารคตามราชประเพณี เพื่อทรง นมัสการปูชนียวัตถุ ณ วัดอรุณราชวราราม แล้วเป็นอันเสร็จงาน พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลที่ 7</p>	<p>14. การเสด็จเลียบพระนคร การเสด็จเลียบพระนครเป็นการไม่สะดวกในขณะนั้น จึงได้ยกมากระทำการเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวน พยุหยาตราสถลมารค ในพระราชพิธีมหามงคลเนื่องใน วโรกาสเจริญพระชนมพรรษาครบ 3 รอบพระนักษัตร เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พุทธศักราช 2506 โดยกระบวนพยุหยาตราสถลมารคเพื่อทรงนมัสการ พระพุทธรูปสำคัญ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร</p>

พระราชพิธีพระบรมราชาภิเษกในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมาร มีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบของพิธีการตามขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา จะมีความแตกต่างกันบ้างในเนื้อหาปลีกย่อย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และพระราชดำริในแต่ละรัชกาล

ในส่วนของความเหมือนกันและความแตกต่างในด้านพิธีการ พอจะสรุปเป็นขั้นตอนได้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขึ้นเตรียมพิธี มีการทำพิธีตักน้ำจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆทั่วประเทศ มาทำพิธีเสกน้ำสำหรับถวายเป็นน้ำอภิเษกและน้ำสรงพระมูรธาภิเษก กับทำพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏพระปรมาภิไธย ดวงพระบรมราชสมภพและแกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาล พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของสถานที่ปลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ ในสมัยรัชกาลที่ 7 ใช้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 5 แม่น้ำ และน้ำจากเมืองสำคัญต่างๆ ทั้ง 17 มณฑล 18 แห่ง ในสมัยรัชกาลที่ 9 ใช้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 5 แม่น้ำเหมือนโบราณที่ทำสืบเนื่องกันมา แต่เปลี่ยนชื่อเรียกจากมณฑลเป็นจังหวัดทั้ง 18 จังหวัด และมีความแตกต่างในตัวผู้ถวายน้ำอภิเษก ซึ่งในสมัยโบราณผู้ทำหน้าที่ถวายน้ำอภิเษกคือราชบัณฑิต แต่ในสมัยรัชกาลที่ 9 ผู้ทำหน้าที่ถวายน้ำอภิเษกคือ สมาชิกรัฐสภา

2. พิธีเบื้องต้น มีการเจริญพระพุทธมนต์ ตั้งน้ำวงด้ายสายสิญจน์รอบพระแท่นมณฑลพิธี จุดเทียนชัยและเจริญพระพุทธมนต์ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ก่อนเจริญพระพุทธมนต์ในวันแรก มีประกาศชุมนุมเทวดาหรือประกาศการพระราชพิธีเป็นการเริ่มงาน พบความต่างของพระราชพิธีในรัชกาลที่ 7 จัดเจริญพระพุทธมนต์ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รวม 3 วัน ส่วนพระราชพิธีในรัชกาลที่ 9 ตัดทอนพิธีเบื้องต้นลงให้พอเหมาะกับกาลสมัย คือลดทอนการเจริญพระพุทธมนต์บรมราชาภิเษกจาก 3 วันก็กระทำเพียงวันเดียว

3. พิธีบรมราชาภิเษก เวลาเช้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสรงพระมูรธาภิเษก แล้วเสด็จออกสู่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับเหนือพระราชาอาสน์แปดเหลี่ยม ซึ่งเรียกว่า พระที่นั่งอัฐทิศ ภายใต้พระมหาเศวตฉัตร 7 ชั้น เพื่อรับน้ำอภิเษกจากราชบัณฑิตและพราหมณ์ จากนั้นเสด็จประทับพระที่นั่งภัทรบิฐรับการถวายสิริราชสมบัติ และเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์

ภาพที่ 1-2 พระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 7 (ภาพซ้าย) และรัชกาลที่ 9 (ภาพขวา)

4. พิธีเบื้องปลาย มีการเสด็จออกมหาสมาคมสถาปนาสมเด็จพระบรมราชาธิบดี (เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7) แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทำพิธีประกาศพระองค์เป็นศาสนูปถัมภกในพระบวรพุทธศาสนา และเสด็จเฉลิมพระราชมนต์เทียร

5. เสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยกระบวนพยุหยาตรา ทั้งทางสถลมารคและชลมารค อันเป็นธรรมเนียมที่มีมาแต่โบราณ เพื่อแสดงพระองค์แก่ทวยราษฎร์ ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 ทรงปรับปรุงงานนี้เป็นการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการะพระศาสนาในพระอารามที่สำคัญ โดยทางบกวันหนึ่ง ทางเรือวันหนึ่ง พบว่าราชพิธีในรัชกาลที่ 7 ทรงเสด็จเลียบพระนคร ด้วยกระบวนพยุหยาตราสถลมารคและชลมารค 2 วัน คือ

วันที่ 1 มีนาคม 2468 เสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนพยุหยาตราเลียบพระนครโดยสถลมารคตามประเพณี เพื่อทรงนมัสการปูชนียวัตถุในวัดบวรนิเวศวิหาร และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

วันที่ 3 มีนาคม 2468 เสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนพยุหยาตราเลียบพระนครโดยชลมารคตามราชประเพณี เพื่อทรงนมัสการปูชนียวัตถุ ณ วัดอรุณราชวราราม เป็นอันเสร็จงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลที่ 7 ส่วนพระราชพิธีในรัชกาลที่ 9 มิได้กระทำติดต่อกับหลังการพระราชพิธี แต่ได้ยกมากระทำในพระราชพิธีมหามงคลเนื่องในวโรกาสที่เจริญพระชนมพรรษาครบ 3 รอบพระนักษัตรเมื่อ พ.ศ.2506 โดยเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราสถลมารคเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 2 สรุปตารางเปรียบเทียบพระราชมงคลต่างๆ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ 7 และรัชกาลที่ 9

การพระราชพิธี	พระราชพิธีที่พบในสมัย		การประกอบพระราชพิธี
	รัชกาลที่ 7	รัชกาลที่ 9	
1. พิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ และสมโภชพระสุพรรณบัฏ	✓	✓	ในรัชกาลที่ 7 ตั้งโต๊ะจารึกพระสุพรรณบัฏ 3 โต๊ะ ส่วนในรัชกาลที่ 9 ตั้ง 8 โต๊ะ โดยเพิ่มการจารึกพระนามสมเด็จพระสังฆราช และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับการสถาปนา
2. พิธีเสกน้ำมูรธาภิเษก	✓	✓	ในรัชกาลที่ 9 เปลี่ยนเพียงชื่อเรียกจากแหล่งมณฑล เป็นจังหวัด
3. การเจริญพระพุทธมนต์	✓	✓	ในรัชกาลที่ 7 มีการเจริญพระพุทธมนต์ 3 วัน ในรัชกาลที่ 9 ตัดทอนพิธีลงเหลือเพียง 1 วัน
4. ถวายสักการะพระบรมอัฐิและพระอัฐิพระบรมราชูปถัมภ์	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
5. แห่งพระสุพรรณบัฏ	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
6. สรงพระมูรธาภิเษก	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
7. ผู้ถวายน้ำอภิเษก	✓	✓	ในรัชกาลที่ 7 คือ ราชบัณฑิต ในรัชกาลที่ 9 ผู้ถวายน้ำอภิเษกคือ สมาชิกรัฐสภา
8. พราหมณ์ถวายเครื่องกฐณภัต	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
9. เสด็จออกท้องพระโรงให้ฝ่ายหน้าถวายพระพร	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
10. สถาปนาสมเด็จพระบรมราชินีนาถ	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
11. เสด็จออกท้องพระโรงให้ฝ่ายในเฝ้าถวายพระพร	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
12. ทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
13. เสด็จขบวนพยุหยาตรา	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
14. ถวายเครื่องสักการะเจดีย์สถานสำคัญ	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
15. เวียนเทียนสมโภชพระราชมณเฑียร	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
16. เฉลิมราชมณเฑียร ขึ้นพระแท่นบรรทม	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี

การพระราชพิธี	พระราชพิธีที่พบในสมัย		การประกอบพระราชพิธี
	รัชกาลที่ 7	รัชกาลที่ 9	
17. ผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศถวายพระพร	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
18. ทรงตั้งตำแหน่งพระราชอาคัน	✓	✓	คงแบบแผนตามโบราณราชประเพณี
19. เสด็จเสียบพระนครสถลมารค	✓	✓	ในรัชกาลที่ 9 กระทำในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษาครบ 3 รอบ พ.ศ.2506
20. เสด็จเสียบพระนครทางชลมารค	✓	-	ในรัชกาลที่ 9 ไม่มีการเสด็จเสียบพระนครทางชลมารค
21. การถ่ายทอดงานพระราชพิธี	-	✓	ในรัชกาลที่ 9 มีการถ่ายทอดเสียงทางวิทยุกระจายเสียง

การนำไปใช้ประโยชน์

การศึกษาแบบแผนการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสองรัชกาล คือในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ มุ่งเน้นด้านการจัดการเนื้อหาสารสนเทศที่มีคุณค่า ถูกต้องและอ้างอิงได้ เพื่อเผยแพร่สาระความรู้และให้บริการผู้ใช้ที่มีความสนใจ อันจะเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณ และเรียนรู้แบบแผนโบราณราชประเพณี

การนำเสนอสารสนเทศเฉพาะด้านที่มีแหล่งสืบค้นและจัดเก็บจากห้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ของสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช เป็นต้นแบบการให้บริการเนื้อหาสารสนเทศที่บรรณารักษ์ได้รวบรวม ค้นคว้า และเรียบเรียงเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้สารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์เป็นการให้บริการเชิงรุกที่บรรณารักษ์งานบริการหรือบรรณารักษ์ในฝ่ายงานอื่นๆ ที่มีความสนใจก็สามารถสร้างสรรค์เนื้อหาสารสนเทศจากแหล่งค้นคว้าภายในสำนักเพื่อให้บริการผู้ใช้ได้

รายการอ้างอิง

ชุมศรี วงศ์วีระชัย. (2537). จดหมายเหตุกรุงรัตนโกสินทร์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. จดหมายเหตุหอสมุดเฉพาะสำนักพระราชเลขานุการ, 8(1), 42-48.

ณัฐภัทร จันทร์วิช. (2530). พระราชพิธีบรมราชาภิเษก. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ประมวลภาพประวัติศาสตร์ไทยพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัย. (2550). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

พิธีบรมราชาภิเษก 2493. (2533). กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง.

รายละเอียดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมณเฑียรและเสด็จเสียบพระนครในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2468: พิมพ์ในงานพระศพ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามนต์สวัสดิ์.(2469). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.